

Husdyrbruget 1888.

Af Dyrslæge, Landbrugskandidat Axel Appel.

Det forløbne Landbrugsaar 1887—88 har været et paa Begivenheder rigt Aar, ikke mindst paa Husdyrbrugets Omraade. — Skjøndt de mindre gunstige Konjunkturer paa saa godt som alle dyriske Produkter vedvarende endnu ere tilstede, og det Haab, der næredes til disses Opadgaan ved Aarets Begyndelse, saaledes har viist sig at være illusorisk, saa have de »daarlige Tider« dog ikke nedstemt den Interesse for et rationelt Husdyrbrug, der i de senere Aar stedse kraftigere og kraftigere har viist sig blandt danske Landmænd; tværtimod, de have affødt en stedse mere energisk Stræben hen imod at søge de ugunstige Konjunkturers Virkning reduceret til det mindst mulige. — Man har lært under de trykkede Forhold, at det gjælder om ikke at vente paa Hjælpen ude fra, men at kunne hjælpe sig selv, lært, at en Imødegaaelse af de flove Priser paa Verdensmarkedet kun kan ske gennem en rigeligere og billigere Produktion. — Det er denne Lære, der har givet sig Udslag i et ihærdigt Arbejde gaaende ud paa at fremskynde Tilvejebringelsen og Sikringen af gode Husdyr, en planlagt Avl, en rigeligere og ligeligere Ernæring og større Produktion, en Forædling af de dyriske Produkter samt gode Afsætningsforhold, et Arbejde, der spaaer godt for det danske Husdyrsbrugs Fremtid. — Seet

fra dette Synspunkt, har det været et godt Aar for vort Husdyrbrug, som vi med Rette have Grund til at glædes over. Lidt anderledes stiller Sagen sig, naar vi se hen til den pekuniære Side af denne, thi ovennævnte Fremskridt kunne jo ikke øjeblikkelig kapitaliseres — en Del af dem ialfald ikke. — Da bliver Billedet ikke saa lyst, idet forskellige Faktorer, af hvilke skal nævnes de lave Smørpriser, en delvis meget daarlig Høst i 1887 samt »Svinepesten« og hvad den førte med sig, have gjort Husdyrbruget mindre rentabelt.

Vende vi nu først Blikket tilbage paa vore Husdyrs — særlig Kvægets — Underhold Vinteren 1887—88, da viser der sig et meget vexlende Billede i Landets forskellige Egne, alt eftersom Høsten i 1887 havde været mer eller mindre gunstig. I sin Almindelighed blev Kvæget taget temmelig tidlig paa Stald; hvor der var meget knapt med Græs, som paa de sydlige Øer, endog for det meste inden Oktober. Huldet var, ved Indbindingstiden, dels paa Grund af Græssets Sparsomhed om Sommeren, dels som Følge af det vaade og kolde Vejr i Eftersommeren, gennemgaaende kun nogenlunde godt. Der medgik derfor allerede strax en Del Kraftfoder til at ophjælpe Huldet, men det skulde blive værre siden. I Østjylland og de Egne paa Øerne, hvor Hø- og Halmhøsten havde været ret tilfredsstillende, frembød Vinterfodringen intet særdeles vanskeligt, uden for saa vidt den lange og strænge Vinter selvfølgelig ogsaa her gjorde sin Indflydelse gjældende ved at nødvendiggjøre en Sparsommelighed i Forbruget af »Fyldefoder« paa Bekostning af et forøget Tilskud af Kraftfoder. Anderledes derimod i de vidtstrakte Egne af Jylland og enkelte Steder paa Øerne, hvor Høsten af Hø og Halm havde været meget ringe, thi der blev ligefrem Fodermangel, paa mange Steder i Begyndelsen af April, og det i en saadan Grad, at det blev nødvendigt, ikke alene at købe Halm fra de bedre stillede Egne, men endog at betale denne med indtil tre Øre pr. Pd. — Hvad der desforuden til den Tid fordyrede Fodringen var en Stigning

i Prisen paa Kraftfoder paa Grund af Havnenes Spærring med Is. Skjøndt der som Følge af den vedvarende Vinter selvfølgelig ikke var »Spor« af Græs i April Maaned, saa man dog i de allerdaarligst stillede Egne Kvæget ude i Slutningen af April. At Roeholdningerne selvfølgelig ogsaa ifjor Vinter slap for tidlig op er klart, og ogsaa dette Moment fordyrede Vinterholdet og forringede Mælkeudbyttet. I sin store Almindelighed bleve Besætningerne først satte paa Græs i den sidste Halvdel af Maj, ikke fordi Græsvæksten paa dette Tidspunkt var bleven rigelig, tvertimod, men Holdet inde var dyrt og Vejret godt.

Af det Anførte ville vi kunne sige os selv, at Kraftfoderforbruget i Vinteren 1887-88 maa have været usædvanlig stort, hvilket ogsaa har været Tilfældet. Det maa imidlertid her strax pointeres, at dette forøgede Kraftfoderforbrug — om end det for en stor Del var et nødtvungen Forbrug — ikke udelukkende var af det Onde. — Nej, det iaar stærkt tiltagende Forbrug af Kraftfoder skyldes for en stor Del den glædelige Kjendsgjerning, at flere og flere, navnlig af de mindre Kvægbrugere — gennem hele Andelsmælkeribevægelsen — ere komne ind paa en mere rationel Fodring af deres Kreaturer, og selv om det for Manges Vedkommende kun gaaer smaat fremad, saa gjør mange Bække smaa omsider en stor Aa. — At en Forøgelse af Malkekøerne i Besætningerne, ogsaa som en Følge af Andelsmælkerivirksomheden, har bidraget Sit til det større Kraftfoderforbrug, bør heller ikke glemmes.

Vi have i Landbrugsaaet 1887—88 en Overskudsindførsel af Klid og Oliekager, som søger sin Mage. Skjøndt Overskudsindførslen af nævnte Foderæmner i 1886—87 var den hidtil størst opnaaede, forslaaer den dog ikke mod den, vi have præsteret i 1887—88. — Til Sammenligning anføres begge Aar.

Overskudsindførslen var af:

	Klid	Oliekager
1886—87 ...	182,233,571 Pd.	87,781,371 Pd.
1887—88 ...	196,025,025 »	128,814,289 »

Det vil sige, at vor Overskudsindførsel af Foderstoffer i 1887—88 har været ca. 325 Millioner Pd. eller ca. 55 Millioner Pd. mere end ifjor. Det er navnlig Forbruget af Oliekager, der er tiltaget saa stærkt, skjøndt disse forholdsvis have været dyrere end andet Kraftfoder. Dette Forhold tyder paa, at Oliekagerne bedre og bedre hævde den Plads, der tilkommer dem som et værdifuldt, uundværligt Foderæmne, saavel i Foderblandinger til Malkekvæg som til Fedekvæg, dels af Hensyn til Fodringens Rentabilitet, dels af Hensyn til Produkternes Godhed. — Det er af Oliekager vel nok særlig Rapskager til Malkekvæg og Hørfrøkager til Fedekvæg, der finder mest Anvendelse, men ogsaa af de saakaldte »tvivlsomme« eller »skadelige« Foderstoffer, som Solsikkekager, Bomulds- og Hampefrøkager m. m. anvendes der mange, da det har viist sig, at Anvendelsen af disse »billige« Foderstoffer meget vel lader sig gjøre uden Skade paa Produkternes Godhed og Dyrenes Sundhed, naar blot Anvendelsen er forstandig og holdt indenfor rimelige Grænser.

I Modsætning til Vinterholdets Knaphed, har Kvægets Sommerernæring gennemgaaende været meget rigelig. Desuagtet maa Udbyttet af Sommerholdet siges at have været utilfredsstillende, grundet paa forskellige Forhold. Her kan saaledes nævnes den sildige Udbinding og det daarlige Huld, i hvilket mange Besætninger var paa den Tid; trods Anvendelsen af Kraftfoder formaaede man ikke at holde Mælkeudbyttet oppe paa Stald, og dette var derfor temmelig lille, da Kørerne endelig kom paa Græs. Vel blev nu Græsvæksten rigelig, men noget slap og vandet, beroende paa det usædvanlige rige Nedslag, og endelig kuedes Kvæget meget af det vaade og kolde Vejrlig. — Hvor man tager Malkekørerne paa Stald om Natten — hvad de fleste mindre Kvægbrugere gjør i Jylland — har det kolde og vaade Vejr selvfølgelig afstedkommet mindre Nedgang i Mælkeudbyttet. Det var derfor ønskeligt, om denne

Forholdsregel under ugunstigt Vejrlig kunde blive mere almindelig paa Øerne, end den hidtil har været.

Beretningerne fra Landets forskellige Egne lyde næsten alle paa, at delvis Sommerstaldfodring vinder mere og mere Indgang, særlig paa Øerne — iværksat paa forskjellig Maade, alt efter de lokale Forhold. — Det er ogsaa indlysende, at skal en virkelig rationel Fodring faa en Fremtid for sig — betale sig — da gaaer det ikke an, som hidtil mange Steder har været Tilfældet, at man fodrer godt om Vinteren, men om Sommeren byder Kvæget at nøjes med Græsernæringen, som den ifølge Aaret (Vejrliget) monne blive. At den bedre eller stærkere Fodring i mange Tilfælde hidindtil desværre maa siges at have været lidet lønnende maa, blandt andet, søges i Forsyndelsen mod en ligelig Ernæring Aaret rundt; en saadan er Betingelsen for et godt og lønnende Aarsudbytte.

Helt gennemført Sommerstaldfodring synes kun at have meget faa Tilhængere og maa ogsaa, af hygieiniske Grunde, ansees for absolut uheldig, og desto mere i samme Grad, som vi udvikle vort Kvæg i Retning af ensidigt Malkekvæg. Her maa vi nemlig ikke glemme, at frisk Luft, samt Bevægelse i denne, er et Middel, vi ikke have Raad til at kaste bort i Kampen mod Malkekvægets Arveffjende: Tuberkulosen.

I al Almindelighed maa Kvægets Huld ved Indbindingen i Efteraaret 1888 siges at have været godt, og hvor man ikke af Hensyn til den rigelige Græsvæxt har ladet sig forlede til at lade Kvæget gaa for længe ude i det noget raakolde Efteraar — hvad altid hævner sig — der vare for saa vidt Udsigterne for Vinterholdet ret lovende.

Det er imidlertid en almindelig Klage, at Foderet er meget udrujt, og at Kørerne malke for lidt i Vinter selv ved Tilskud af rigeligt Kraftfoder. Dette Forhold maa vel ligge i, at Foderet er, i Forhold til dets Fylde, næringsfattigt, grundet i den vaade Sommer. Desværre var Roeavlen i 1888, navnlig af Runkelroer, meget lille. Dette

sammenholdt med de højere Priser paa Kraftfoder stiller just ikke noget stort Fodringsudbytte i Udsigt. — Om Fodermangel vil der vel i denne Vinter næppe blive Tale. —

At den store Mængde Kraftfoder, vore Kreaturer i det forløbne Aar have konsumeret mer end ifjor, ikke alene er gaaet med til at raade Bod paa den daarlige Høst i 1887 og saaledes kun holdt os fri for en Tilbagegang, hvad Mælkeriprodukternes Mængde angaaer, men ogsaa har bevirket en betydelig Fremgang, viser vor Udførsel af Smør, idet Overskudsudførslen har været 47,227,686 Pd. imod 35,084,062 Pd. i 1886—87, altsaa 12,143,624 Pd. mere end ifjor eller en Forøgelse af 34.6 pCt. — Dette taler for sig selv. — Det er de mindre Landbrugere, der her have gjort Udslaget, thi at denne vældige Fremgang i vor Smørproduktion skyldes de mindre Landbrugeres »Kommen med« gennem Oprettelsen af Andelsmælkerierne er utvivlsomt. Et lignende Opsving i Fremtiden vil, i al Fald foreløbig, bero paa den Dygtighed, hvormed Andelsmælkerierne blive styrede.

Desværre ere Smørpriserne ikke fulgte med Produktionen. Gjennemsnitsprisen har i Landbrugsaaet 1887—88 efter 12 maanedlige Optegnelser fra »Grosserer Societetets« Noteringer for 1ste Klasses Smør været 92 Øre pr. Pd. imod 95.4 Øre pr. Pd. i 1886—87 — en følelig Nedgang. —

Svinepriserne have, som Smørpriserne, været mindre gode, til Tider endog meget fløve, begrundet i den allerede i Efteraaet udbrudte »Svinediftheritis«, hvilken ogsaa har været Grunden til den store Forandring, der er foregaaet med Hensyn til Afsætningsforholdene. Heldigvis fik vi, ved en resolut Optræden fra det Offentliges Side, denne Sygdom begrænset indenfor temmelig lokale Forhold og saaledes afværget en almindelig Hærgning af Landets Svinebesætninger, der vilde være bleven skjæbnsvanger for det danske Landbrug. Den Indflydelse, den fik paa vort Marked for Svin, var dog i høj Grad følelig. —

Den bevirkede nemlig — ved det tyske Indførselsforbud, som den foranledigede — en enorm Dalen i Prisen, særlig

hvad angik store, fede Svin, for hvilke Hamburg hidindtil havde været vort Marked. Det meste af Vinteren holdt Prisen sig omkring 20 Øre pr. Pd. levende Vægt, men gik dog senere henad Sommeren og Efteraaret op til 25—29 Øre. Hvor Produktionen af Svin støttede sig til det tyske Marked, var det et stort Tab, der saaledes — uforudseet — paaførtes Landmændene. — Man laa imidlertid ikke paa den lade Side for om muligt at skaffe et nyt Marked, og vi maa her fremhæve den store Virksomhed og Energi, der, gennem det kgl. danske Landhusholdnings-selskab, blev udfoldet i det Øjemed, en Virksomhed, hvis Resultat blev Aabningen af en ny Udførselsvej for levende Svin til England med Routen Esbjerg—Hull; denne ny Route aabnedes d. 25de Marts 1888, og ad denne Vej er der i Landbrugsaarets sidste Halvdel exporteret ca. 13000 Svin. De hidtil opnaaede Priser maa siges at have været ret tilfredsstillende. At oparbejde et nyt Marked har jo altid sine Vanskeligheder, men efter Begyndelsen at dømme, synes Udsigterne nogenlunde lovende.

Den Bevægelse, der var fremme allerede i forrige Landbrugsaar, nemlig for Oprettelsen af Andelssvineslagterier, er siden tiltaget og har affødt Oprettelsen af adskillige saadanne. — At det tyske Indførselsforbud her har været en medvirkende Aarsag og fremskyndet disse Foretagender er udenfor al Tvivl. Mens der saaledes ifjor kun fandtes ét Andelssvineslagteri, nemlig det i Horsens, saa er der siden den Tid opstaaet 6 nye, nemlig i Veien, Esbjerg, Kolding, Faaborg, Slagelse og Holbæk, af hvilke dog flere, begrundet i Mangel paa Is, ikke have kunnet begynde deres Virksomhed før i denne Vinter. — Et Andelssvineslagteri er under Opførelse i Odder, og der vil sandsynligvis blive oprettet endnu flere i dette Aar. Foruden disse Andelssvineslagterier have vi Svineslagterier i Varde, Holstebro, Hjørring, Aalborg, Randers, Aarhus, Assens, Kjøbenhavn, Kristianshavn, Maribo, Vejle og Odense, alt i alt 19 Slagterier, der tage imod ca. 580,000 Svin aarlig.

Det bærer saaledes henimod, at vi kun udføre »slagtede Svin«, hvad ogsaa stadfæster sig ved at se hen til Udførslen i det forløbne Aar, idet denne viser os et helt andet Billede end tidligere af denne vor overordentlig vigtige og store Exportartikel.

Overskudsudførslen af Svin
 har i 1886—87 været 249,132 Stk.
 — 1887—88 — 60,377 —

altsaa 188,755 Stk. færre end ifjor. — For nærmere at belyse den Virkning, som det tyske Indførselsforbud udøvede, hvilket den samlede Overskudsudførsel forresten skarpt nok udhæver, skal dog anføres, hvorledes Udførselsforholdene have stillet sig i de forskjellige Kvartaler.

Overskudsudførslen var i Oktober Kvartal 87 — 47,209 Stk.
 — — Januar — 88 — 149 —
 — — April — — — 8531 —
 — — Juli — — — 4488 —

De $\frac{4}{5}$ Dele af vor Udførsel falder i Oktober Kvartal, og først efter at Routen Esbjerg—Hull er aabne (25de Marts) bliver der igjen Tale om Udførsel.

Er saaledes Udførslen af levende Svin gaaet voldsomt nedad, saa er til Gjengjæld vor Udførsel af slagtede Svin »Flæsk og Skinker« tiltaget i endnu højere Grad.

Overskudsudførslen af Flæsk og Skinker
 var i 1886—87 — 46,684,478 Pd.
 — 1887—88 — 73,110,140 —

eller 26,425,662 Pd. mere iaar end ifjor. — Paaregnes et Svin gjennemsnitlig at give 120 Pd. salgbart Flæsk, giver Merudførslen iaar af Flæsk og Skinker 220,213 Svin, som lagt til de i 1887—88 udførte give 280,590 Stk. eller 31,458 Stk. flere end i 1886—87.

Trods det højst ugunstige Aar for Svineproduktionen, har dette dog ikke formaaet at tvinge denne ned, tværtimod, den er endog gaaet fremad — og gaaet mere og mere i Retning af at producere Sengsvin. — Andelsvineslagterierne synes at gaa godt. Kunne de bevirke, ligesom Andelsmælkerierne, en forøget og billigere Produktion,

da maa deres Fremkomst hilses med Glæde. — Det vil Tiden imidlertid vise. At det her, i mindst lige saa høj Grad som ved Andelsmælkerierne, gjælder om at have dygtige og kyndige Mænd til at lede disse temmelige omfattende Forretninger, hvis hele denne Fællesvirksomhed skal blive rentabel og varig, kan ikke nok som fremhæves.

Kreatur- og Hestepriiserne have i 1888 været et Lyspunkt, idet disse have været opadgaaende. — Særlig ere — som sædvanlig — 1ste Kl. Varer blevne forholdsvis bedst betalte. Gode unge Lødekøer have været en efterspurgt Vare og ere gennemgaaende omsatte til høje Priser. — Priserne paa unge »røde« Køer have, ifølge Beretninger fra Odense Marked, bevæget sig omkring 200 Kr. — svingende mellem 180 og 240 Kr. — Højest vare de i Efteraaret 1888. — I Jylland en Del lavere, som Regel 50 Kr., men gode 1ste Kl. Mælkerikøer kostede dog i dette Efteraar (Septbr.) ifølge Beretning fra Randers Marked fra 220—260 Kr. — enkelte indtil 300 Kr. pr. Stk., og der er endogsaa i afvigte Efteraar betalt 450 Kr. for en »jydsk« Kælveko, et Bevis for, at gode Tillægsdyr ere i stigende Paaagtning.

Fedningen har betalt sig adskilligt bedre end ifjor, baade Studedefning og Fedning af Udsættere fra Mælkeribesætningerne, og dygtige Federe have endog havt et meget gunstigt Resultat, der dels har været begrundet i bedre Kjødpriser og ret billigt Kraftfoder, dels i et billigt Indkjøb i Efteraaret 1887 af magre Stude. — At et betydeligt Roefoder ved Siden af et kvælstofrigt Foder ere nødvendige Faktorer, naar Fedningen skal blive rentabel, synes dog mere og mere at blive anerkjendt, skjøndt en saadan Fedningsmaade desværre endnu maa siges at vær altfor lidt anvendt.

Efter Handelsberetningerne i »U. f. L.« have Kvægpriserne paa Kjøbenhavns Kreaturmarked som Maximum været 46 Kr. pr. 100 Pd. sl. V., hvilken Pris har været staaende i Landbrugsaarets sidste syv Maaneder. Minimumsprisen for daarligste Kvalitet har været 24 Kr. —

Priserne paa Kvægmarkederne i England og Skotland have været pr. 100 Pd. sl. Vægt:

	Maximumsprisen (Bedste Kvalitet).	Minimumsprisen (Daarligste Kvalitet).	
London	65 Kr. (69*)	— 34 Kr.	Som oftest over 40 Kr.
Newcastle	60 —	— 32 —	— 35 —
Edinburgh	62 —	— 35 —	— 40 —
og Glasgow	62 —	— 35 —	— 40 —

Overskudsudførslen af Hornkvæg (Oxer og Køer) har været 73,024 Stk. imod 82,532 Stk. i 1886—87, altsaa 9508 Stk. færre iaar. Den absolute Udførsel var dog kun 5123 Stkr. færre, idet denne var 91,789 Stkr. imod 96,912 i 1886—87. At der er en Nedgang her skyldes uden Tvivl for en væsentlig Del en Forøgelse af Malkekøerne i Besætningerne.

Af Kalve har Overskudsudførslen været 4273 Stkr. imod 5256 Stkr. ifjor.

Overskudsudførslen af Faar og Geder er meget mindre iaar, nemlig kun 26,255 Stkr. imod 53,685 ifjor. Den absolute Udførsel dog 56,348 imod 78,574 i 1886—87, da Indførslen iaar overstiger den ifjor med 5204 Stkr.

Hestehandelen har været god, men om denne samt om Hesteavlens henvises til Afhandlingen »Hesteavlens 1888«.

Overskudsudførslen af Heste har været 12,752 Stkr. imod 13,368 Stkr. ifjor, men den absolute Udførsel dog større, nemlig 17,632 Stkr. mod 16,466 Stkr. i 1886—87.

Af Foranstaaende ville vi altsaa se, at vi ere gaaede fremad i Produktion — meget fremad endog — men at de lavere Priser paa Smør og Svin have gjort denne Fremgang mindre følelig, det mærke vi. De højere Priser paa Heste og Kreaturer have været et oplivende Moment. —

*) 69 Kr. er kun naaet én Gang, nemlig til Julemarkedet.

I sin Helhed troer jeg, man tør udtale, at Landmændene seer med et lysere Blik paa Fremtiden, end de gjorde ved det skildrede Aars Begyndelse, ikke fordi »Tiden« er fulgt med, men fordi de ere fulgte med Tiden; de have seet og erfaret, at egen Flid, Dygtighed og Sparsommelighed er en god, ja den bedste »Modgift« mod de daarlige Tider. Og som Husdyrbruget er vor vigtigste Indtægtskilde i Landbruget, saaledes er det ogsaa den Gren, der er gaaet mest fremad, den har samlet Hovedinteressen om sig, den har man særlig viet sine Evner og Kræfter; og det er vist, som det skal være.

Den betydelige Virksomhed, der baade af Enkeltmand, Foreninger og Staten er udfoldet for at gjøre vort Husdyrbrug saa lønnende som muligt, har, som ifjor, navnlig givet sig Udslag i en Bestræbelse for at fremme Avlen, altsaa en Forbedring af Individet og Racen ved Udvalg af gode Tillægsdyr, og for hele denne Virksomhed er jo »Husdyrloven af 1ste April 1887« en mægtig Støtte. Det Tilskud, den hjemler dels til Præmiering af Tillægsdyr, dels til Foranstaltninger, der paa anden Maade sigte til Husdyravlens og Husdyrbrugets Fremme, har viist sig overordentlig betydningsfuldt, for det første, fordi selve Tilskudet er en betydelig økonomisk Hjælp i sig selv, og for det andet, fordi det tvinger Avlen ind i et sundere Spor, slaaer Bom for Krydsningsavlen og skaber, om end for Manges Vedkommende nødtvungent, en offenlig Mening, der knæsætter den »rene Race«, en Mening, der nok i Fremtiden mere og mere skal sætte sine Spor i Husdyravlen til almen Gavn. Der synes, som Udtrykket i Husdyrloven »gode og stedvante Racer og Stammer«, overalt i Praxis bliver oversat ved »rene Racer«, og den Fare, der kunde være for at under »gode og stedvante Racer« ogsaa Krydsningsprodukter, i dette Ords egentlige Betydning, muligvis vilde blive medtagne, troer jeg ikke man — i al Fald nu for Tiden — behøver at frygte for.

V
Oprettelsen af Avlsforeninger, omfattende baade Heste og Kvæg, er i det forløbne Aar bleven fortsat med

tiltagende Iver. Paa disse Foreninger synes ogsaa Husdyrloven at skulle faa en — for deres sunde og varige Udvikling — gavnlig Indflydelse, idet et Statstilskud til saadanne, rimeligvis vil være betinget af en vis Garanti for deres Ledelse og Virkemaade og derigjennem bevirke de enkelte Foreningers Indordning og Organisation under en fælles Ledelse for større eller mindre Dele af Landet, en Organisation, der, naar den iværksættes paa rette Maade, vil kunne faa en vidtrækkende gavnlig Betydning. — Man maa her haabe, at den Utilbøjelighed, der kunde tænkes at være tilstede hos de enkelte Foreninger overfor en saadan Organisation, af Frygt for en for stor Indskrænkning i deres Handlefrihed, maa overvindes af Hensyn til den Fordel, der derigjennem bydes dem, tilmed da der kun vil blive Tale om Indskrænkninger, der have til Hensigt at modarbejde Tendentser, som ansees for skadelige for Avlen i sin Almindelighed, og som til syvende og sidst ogsaa ramme den enkelte Forening. —

Da Avlsforeningssagen saa at sige er bleven et Dagens brændende Spørgsmaal, forekommer det mig at være paa sin Plads i denne Oversigt at gjøre lidt nærmere Rede for det Standpunkt, denne Sag, i Henseende til Udbredelse i Landets forskjellige Egne, staaer paa. Jeg skal her alene holde mig til Tyreholds- eller Kvægavlsforeninger og vil da begynde med

Sjælland, som det Sted, hvor Sagen i sin Almindelighed tidligst har slaet an og vunden forholdsvis størst Udbredelse. Medens der ifjor ved forrige Landbrugsaaars Begyndelse (jvfr. Art. om Husdyrbruget i 1887) var oprettet 34 Foreninger, samt vare 16 under Oprettelse, var der ifølge Meddelelsen ved Delegeretmødet i Kjøbenhavn i Novbr. 1888 68 Tyreholdsforeninger i Virksomhed paa Sjælland. — Efter senere indhentede Oplysninger fra Forpagter Friis, Lindersvold, der har indlagt sig stor Fortjeneste ved sin ihærdige Virksomhed paa dette Omraade, findes der i Øjeblikket ca. 90 Foreninger i Virksomhed, deraf i Præstø Amt 40, i Frederiksborg Amt 24, hvoraf

Halvdelen er oprettet sidste Aar, i Sorø Amt 16 og i Gml. Roskilde Amt 4. I disse fire Amter arbejdes i det Hele efter samme Grundprincipper, nærmest med Præstø Amt som Forbillede, i hvilket alle indenfor Amtet værende Foreninger sortere under én overordnet Bestyrelse, altsaa ere organiserede. Nærmere at omtale denne Organisation vilde her føre for vidt. I Holbæk Amt ere Forholdene ordnede paa en noget anden Maade. Holbæk Amts Kvægavlsforening ejer og har udstationeret ca. 20 Tyre. Desuden er der ved afholdte Tyreskuer foretaget en Bedømmelse af en Del, private Folk tilhørende, Tyre, af hvilke 37 ere indbrændte med Kvægavlsforeningens Mærke. Endelig findes flere, idetmindste 5, private Tyreholdsforeninger.

Gaa vi fra Sjælland til Jylland, da ere ogsaa der Tyreholdsforeningerne i stærkt Tiltagende. Efter de Oplysninger, der fremkom ved sidste Delegeretmøde i Aarhus i Slutningen af Oktober 1888, var der paa den Tid 86 Tyreholdsforeninger, hvoraf henholdsvis Randers og Aarhus Amter stod med 28 og 23, ingen af de andre Amter med over 10 og Thisted Amt kun med 3. — Af de 86 Foreningstyre vare de 74 af jydsk Race, 11 Tyre hørende til »rødt dansk Kvæg«, hvilke 11 alle fandtes i Ribe og Vejle Amter, samt kun én Korthornstyr. — Det er i Særdeleshed i Randers Amt at Kvægavlsforeningssagen har vundet en anerkjendt Udbredelse. Her har i flere Aar bestaaet en Organisation af de fleste indenfor Amtet værende Foreninger under Randers Amtshusholdningsselskab med Etatsraad Hvass, Rolighed, som Formand og værende Sjælen i hele dette, som det synes, meget vellykkede Foretagende. Fra hans Haand blev der paa ovennævnte Delegeretmøde fremlagt en meget interessant og lærerig historisk Fremstilling af hvorledes Kvægavlsforeningssagen var kommen frem, og hvorledes den nuværende Organisation var. Det oplyses blandt andet dèr, at Randers Amtshusholdningsselskab forrige Aar har havt et Statstilskud af 1425 Kr. til de 19

Foreninger af nogle og tyve indenfor Selskabets Organisation, der vare i Besiddelse af præmierede Tyre.

Paa Mødet i Aarhus blev der af Husdyrbrugsudvalget fremsat Forslag om en »Organisation af samtlige jydsk Kvægavlsforeninger«, muligvis indordnet under Foreningen af jydsk Landboforeningers Bestyrelse. Forslaget vandt stærkt Bifald og nyder videre Fremme.

Foruden Organisationsspørgsmaalet var der en anden meget vigtig Sag paa Bane, nemlig om, hvorvidt der er Grund til, dels i og for sig og dels af Hensyn til den jydsk Kvægavl, at søge den i det sydvestlige Jylland hjemmehørende Kvægrace bevaret, og hvorledes dette i bekræftende Tilfælde bør søges naaet. Det er visselig paa Tide, der bliver taget fat paa den Sag, saa vist som det Aar for Aar viser sig mere og mere ugjærligt at holde Kvægbestanden dernede, overordentlig blandet som den er, fri for Tilbagegang uden store Ofre, men det er ingen let Opgave at løfte; det vil tage Tid »paa Stumperne« at opbygge, hvad man desværre ved en uforstandig Krydsningsavl med Korthorn saa hurtig fik nedbrudt. — Sagen overgaves til nærmere Drøftelse af Husdyrbrugsudvalget. — Trods den ret dyre Erfaring, man i Slesvig og det sydlige Jylland har af Korthornets Benyttelse til »Forædling« af den stedlige Race, meddeles dog fra Thy, at man der endnu paa visse Egne fortsætter Krydsning med Korthorn i udvidet Omfang.

Tallet paa oprettede Kvægavlsforeninger paa Fyen og Langeland seer jeg mig ikke i Stand til at opgive i Øjeblikket, men ogsaa der vinder Sagen mere og mere Indgang. Nogen fælles Organisation af de dersteds værende Foreninger findes ikke. Sigtende til at fremme et ensartet — efter samme Principper ledet — Arbejde for videre fremskridende Udvikling af det fynske Kvæg, blev der paa det fynske Delegeretmøde i Odense i afvigte Efteraar forhandlet om Indførelse af »ensartede Dyrskueregler for Bedømmelsen i de fynske Landboforeninger.«

Paa Lolland-Falster findes for Tiden 5 Kvægavlsforeninger, og flere ventes oprettede i denne Vinter.

Medens der saaledes arbejdes ihærdigt paa Avlens Omraade, og dette selvfølgelig er et Førsteklasse-Arbejde, maa det dog ingenlunde glemmes, at det alene ej gjør Sagen klar. Jeg troer, det er betimeligt at fremhæve, at det ligesaa meget gjælder om samtidig, paa en forstandig Maade, at tage de Anlæg og de Evner, som vi i Avlen søge udviklede og fastholdte, ret i Brug; det vil med andre Ord sige, at vi ikke i Bestræbelsen for Fremskaffelsen af Individet og Racen overse, at en rationel Fodring, Røgt og Pleje af Individerne er Betingelsen for, at det Arbejde, der er ydet gennem Avlen, virkelig bliver lønnende, — om mere eller mindre, vil da bero paa den personlige Dygtighed.

Se vi hen til Dyrskuevirksomheden i det forløbne Aar, da har denne frembudt særdeles meget af Interesse. — De ordinære Statstyreskuer ere afholdte under forøget Tilslutning. Af Fællesforeningerne er ikke afholdt noget større Dyrskue iaar, hverken af de jyske, sjællandske eller fyenske, grundet paa, at samtlige Foreninger samlede sig, dels om det store nordiske Avlsdyrskue i Kjøbenhavn i Dagene fra 18—22de Juli, dels om Fedeskuet samme Steds i de sidste Dage af Maj, for til disse Skuer at kunne sende deres bedste Kræfter i Ilden. — Fedeskuet bar kun i ringe Grad Præget af at være »nordisk«, idet der kun var mødt to Dyr fra Norge og tolv fra Sverig. Med Hensyn til Antallet af de udstillede Dyr, oversteg dette ikke det sædvanlige ved de i Kjøbenhavn afholdte Skuer; hertil bidrog dog, at Gruppen »Køer, der malkes og fedes« var udelukket, ligesom ogsaa at denne Udelukkelse gav Skuet et fra de sædvanlige afvigende Præg. — I kvalitativ Henseende stod det imidlertid meget højt. Særlig var det »jyske Kvæg« meget smukt repræsenteret ved unge Dyr, fedede fra Fødslen, hvilke paany godtgjorde det jyske Kvægs »Trivelighed«; thi det viste sig her, som tidligere, at det jyske Kvæg ved en meget

rigelig Ernæring i den unge Alder meget vel lader sig drive op til en Vægt, der kommer godt op paa Siden af, hvad »Korthornet« kan præstere. — Af betydelig større Interesse var dog Avlsdyrskuet. Dette var en Sukses for det danske Husdyrbrug, som vil kunne faa en meget stor Betydning for dets fremtidige Rentabilitet, særlig hvad angaaer Hesteavl.

Baade i kvalitativ og kvantitativ Henseende hævede det sig betydeligt over, hvad der tidligere er fremstillet ved vore Landmandsforsamlinger. — Smukt at se, godt at faa Forstand af.

Bedst og fyldigst repræsenteret var den »jydske Hest« og det »røde danske Malkekvæg«. Begge disse Afdelinger — vel endog særlig den førstnævnte — vakte almindelig Beundring, ogsaa blandt Udlændinge. — Det bør noteres, at i Henseende til Hingstenes Opstaldning og Fremføring efter Lød og Størrelse, som til selve Fremføringen og Dressuren, var der, efter Initiativ af en Fagmand, skeet et Fremskridt, som i ikke ringe Grad bidrog til at gjøre »Totalindtrykket« af den jydske Hest saa gunstigt, som det blev. — Ogsaa det jydske Kvæg var smukt og ret fyldig repræsenteret. At det var et Skue afholdt i Kjøbenhavn, gav sig dog her tydelig tilkjende. — Overfor Bedømmelsen af det røde danske Malkekvæg, kan jeg ikke tilbageholde den Bemærkning, at Idealet af en Malkeko, saaledes som dette er bleven fremstillet fra mange Sider, nemlig en stor, dyb og kraftig Malkeko paa mellem 900—1000 Pd.'s Vægt, ikke ved Avlsdyrskuet i Sommer viste sig at være identisk med en virkelig prima Malkeko, thi da kunde man ikke, som man gjorde, have uddelt 1ste Præmie til Individet, der vel i Ordets fuldeste Betydning kunde tilkomme Betegnelsen »ensidig udviklet Malkekvæg«, men hos hvilke samtidig Legemsbygningen var alt andet end bred, dyb og kraftig. Af jydsk Kvæg var fremstillet fortrinligt og kraftigt Malkekvæg, om end det i Henseende til »Malkepræg« i sin Helhed stod adskilligt tilbage for det »røde«. — Vort »Korthorn« indtog en

ualmindelig smuk Plads og slog »Svenskerne« fuldstændigt. — I det Hele taget hævdede vi smukt det store Fortrin, vi absolut besidde i vore »hjemlige« Racer. — Ogsaa paa Dyrskuet gjorde den betydelige Virksomhed, der er udfoldet ved Avlsforeningerne sig stærkt gjældende baade med Hensyn til Kvæg og Heste. I Afdelingen »rødt dansk Malkek­væg« var udstillet 57 Foreningstyre, hvoraf tre tog de tre højeste Præmier hjem; af jyske Foreningstyre vare ogsaa mødt en Del, i Malkek­væget saaledes 15. —

Paa Svineavlens Omraade har Oprettelsen af A nd e l s­svineslagterierne bevirket en forøget Interesse for Svine­holdet og fremkaldt en Stræben efter at søge tilvejebragt bedre for Avlen af Sengsvin egnede Racer, samt en tildels forandret og mere for Hensigten formaalstjenlig Op­drætning og Ernæring, men hele denne Bevægelse er endnu for ung til, at man, af de hidtil gjorte Erfaringer, kan ud­lede noget bestemt økonomisk Resultat. —

Der er i Vinteren 1887—88 under Docent Fjords Ledelse foretaget Fodringsforsøg med Malkekøer, paa fem af vore større Gaarde. Hensigten med disse For­søg har været, om muligt, at søge oplyst, hvorvidt et Tilskud af Roer »indenfor rimelige Grænser med Hensyn til Mængden« udøvede nogen kjendelig Indflydelse paa Mælkemængden og Mælkens Fedme. Resultatet af disse Forsøg blev tildels offentliggjort ved Landbrugskon­gressen, men iøvrigt skal jeg henvise til den nu udkomne udførligere Beretning desangaaende. Fodringsforsøgene fort­ sættes i denne Vinter gaaende ud paa at søge oplyst, hvor­ vidt en vis Mængde Roer kan erstatte en vis Mængde Kraftfoder. Endnu kun dette, at slige Fodrings­ forsøg, sigtende til at bringe Klarhed i det saa vigtige, men for de fleste temmelig »taagede«, Fodrings­spørgs­ maal, er et Arbejde, der har Krav paa at blive fulgt med Opmærksomhed og Paaskjønnelse af samtlige Kvægbrugere.

Videnskabelige Arbejder, hvis praktiske Værd for vort Husdyrbrug ikke kan være nogen Tvivl underkastet, ere de i Aarets Løb af Dr. med. Bang foretagne Forsk-

ninger angaaende »Aarsagen til Yverbetændelsen hos Kvæget«, samt de af Lektor G. Sand og Assistent C. O. Jensen foretagne Undersøgelser angaaende Smittestoffet ved Hestens Kværke. (Resultaterne af disse bleve forelagte Landbrugskongressen sidste Sommer).

Sundhedstilstanden blandt vore Husdyr i det forløbne Aar synes — med Hensyn til de »almindelige« Sygdomme — ikke at kunne betegnes anderledes end tilfredsstillende.

I Kjøbenhavn og nærmeste Omegn herskede dog i Eftersommeren blandt Hestene en temmelig almindelig udbredt og haardnakket Katarrh. At Forkølelsesygdomme i det Hele taget hos samtlige Husdyr — som Følge af det kolde og vaade Vejrlig — have været hyppige er en Selvfølge. Om de »mildere smitsomme Sygdomme« kan paa dette Tidspunkt ikke udtales nogen begrundet Mening.

Hvad angaaer de »ondartede smitsomme Sygdomme«, da har der, som sædvanlig, været spredte Tilfælde af Rygmarvstufus, Snive, Miltbrand osv. Derimod synes miltebrandartet Rosen (Rødsyge) hos Svinet at udbrede sig mere og mere, optrædende ogsaa nu i større Grad paa Egne, hvor dens Forekomst tidligere har været ringe. Antallet af de af denne Sygdom angrebne Dyr har i 1888 været 786 imod 387 i 1887. Paa Fyen, hvor den tidligere kun optraadte meget sporadisk, er Antallet af angrebne Dyr tiltaget meget; i Odense Amt i 1888 saaledes et Antal af 93 imod 40 og 16 henholdsvis i 1887 og 1886. — Men ogsaa i Jylland har Sygdommen grebet om sig, fornemlig i Ringkjøbing (226 imod 125), Randers (100—13), Viborg (116—37) og Aalborg Amt (51—3). Hvorvidt Indberetningen om denne Sygdom fra Landets Dyr læger maatte være paavirket af den i forrige Vinter herskende Svinedifteritis, skal jeg lade være usagt. Det var dog tænkeligt. Det turde være betimeligt, at de Forholdsregler til Undertrykkelse af miltebrandartet Rosen, som den nuværende Lov allerede hjemler, samt de, der

tilsigtes i det foreliggende Forslag til en ny Lov om smitsomme Sygdomme, blive gennemførte i deres yderste Konsekvenser. —

De »ondartede smitsomme Sygdomme« ere i Aarets Løb blevne forøgede med den alt flere Gange omtalte Svinediftheritis. Jeg maa dog her igjen betone, at vi slap for »det værste« — takket være vore Veterinærautoriteter og Regjeringens resolute Optræden. I sin akute og dødelige Skikkelse havde Sygdommen allerede udraset i 1887, og den har saaledes ikke siden viist sig i denne. — De siden Nytaar 1888 forekommende Tilfælde have været af en kronisk, snigende og langt mindre dødelig Art. — (Jvfr. Dr. med. Bangs Afhandl.: »U. f. L.« Decbr. 1888). Den for vor Kvæg- og Svineavl mest farlige Fjende, Tuberkulosen, har ogsaa iaar forvoldt store Tab. Man tør vel vente, at der i den ny Lov om smitsomme Sygdomme hos Husdyrene, der forhaabentlig vil komme i den nærmeste Fremtid, vil blive taget et alvorligt Hensyn til denne »Sot«, saa at der gennem det Offentliges »Griben ind« maa skabes en virkningsfuld Bekæmpelse af denne Landeplage, saaledes, at vi dels derigjennem, dels ved at hver enkelt Kvægbruger anvender alle de Midler, der staa i hans Magt — hvilke ikke ere faa og vel endog de væsentligste — i samme Øjemed, kan, om ikke faa Tuberkulosen helt udryddet, saa dog reduceret i en meget betydelig Grad. I andre Lande saaledes England, forbereder man sig paa at kunne tage meget alvorlig fat paa denne Sygdom. I det Hele taget er Hensynet til de hygieiniske Forhold et Moment af største Betydning for vort Husdyrbrug, men dette er i sin Almindelighed for lidet anerkjendt.
